

VILÁG politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ISMERTETŐ gazdasági társalpjával minden héten két két íven jelen meg. — Előfizetheti Sebestény utcában 288dik számalatti házban földszint, félre 4 frt 48 kr.: egy sor hirdetés 3 kr. pengőben.

Tartalom. Magyarország. Kinevezések. — Közügy (Örök megváltási prolegoménák — szabadföld.) — A hprimásnak a nevelés ügyében érsekmezeibeli clerusához intézett pásztori levele. — Pereghről tudósítás. — Ipolysági levél, Hont megye gyűlését tárgyzó. — Külföld. Éjszakai-amerikai egyesült statusok. — Nagybritannia. — Franciaország. — Ór: Pesti hírek. — Népszerűség s arról elmélkedés, nemzeti veszély, hivatás és még valami. — Borsos hálaköszönete.

Magyarország.

Ő es. s apost. kir. Felsége a rosnyói káptalanban *Hegyesi Pál* olvasókanonokot nagypréposttá méltóztatott kinevezni.

Ő es. s apost. kir. Felsége *Vilcz János* sáros-megyei levéltárnokot az eperjesi Kerületi-Tábla iktatójává méltóztatott legkegyelmesebben kinevezni. (H—k.)

A nmu. m. k. udvari kamara a megüresült selmeczi ellenörködő szeresfári tiszti irnoksággal az ottani pénztárnoki diurnistát *Schmitzer Józsefet* ruházta fel. (Kamr. tud.)

Közügy. Δ Örök megváltási prolegoménák. — Szabadföld. Azon organumai az időszaki sajtónak, kik a mozgalom eszméit kellő megválasztás és kritika nélkül töríkszakad, minden módon ajánlják és terjesztik, felette kedvező állásba helyezték azokhoz képest, kiket meggyőződés és politikai hit a működésnek ellenkező modorjára ösztönöz. Ők a divatra, a népszerűsége, azon varázserőre támaszkodnak, melyet bizonyos, nagy és szépenhangzó szavakhoz a közértelenség kapcsol; rendíthetlen alapgyanánt építnek olly előzményre, mellynek megmutatása talán bajos lehetne, de fölöslegesnek tekintetik, mivel állításuk szerint legalább a kor s a közvélemény azt mint axiómát már régen megfenekítették. Munkájoknak ez által mintegy fele s épen nehezebb fele van megkímélve. Azok ellenben, kik a mozgalom mérséklését, a tervekbeni gondos válogatást, a minden oldalról megfontolást választák feladatul, naponként kénytelenek szembe szállni a divatos elvekkel, ellenzeni azt, mi a kor kívánatának kereszteltetett, lelenyakazni az analízis kiméletlen késével a képzelet kegyenczeit, visszavinni az eszméket a rájuk özlött fénykőrből a pusztá meztelen igasság mezéjére, s a felhüvelés szent tüzét a megfontolás fagyos vizével óránként öntözgetni. Hálátlan munka, mert gyakran a haladás ellenségeinek tartatnak, holott még is annak hamis irányától s veszélyeitől óvni meg; de szükséges, mert a tápláló növény csak akkor tenyészhetik, mikor szomszédjában a dudvát a gondos kéz lenyeste. A szigorú taglalat szítáján a por és szemét keresztül hull, de a néhez mag meg fog maradni.

Igy vagyunk mi a Pesti Hirlappal az örök megváltási kérdésre nézve. Collegánk nem sokat vesződött a megváltás szükségének körülményes motivációjával talán, mert ezen indítóokok egyszersmind az indítvány mértékét, határait, s egy részben kivihetőségét már előre korlátozták volna. Jobbnak látta általános fogalmat tűzni ki a lobogóra. Felvette tehát szárnyaira minden szoros vizsgálat s közelebbi vitatás nélkül a szabadföld eszméjét, ezen világerővel ható eszmét s a kor ezen kedveltjének legdicsebb jövődöt ígérve, megindítá zászlója alatt az élénk harcot. Számolva a lelkesedésre, mellyet illy gyöngyörűn hangzó eszme ígért, s nem törődve további alapon s vezérsillagon, tartózkodás nélkül készít s ajánlgat megváltási terveket és — chimaerákat. Mi ellenkező állásban vagyunk. — Vélekedésünk szerint nem közönyös, hogy millyen főelvek firmája alatt vitattatik meg s döntetik el végképen a megváltási kérdés, sőt azt hisszük, hogy végképeni intézkedésinkben az igasság, czélszerűség és kivihetőség különböző fokozatai nagy részben attól fognak függni: minő végzélfelé nézett a törvényhozás, mikor működéseit megindította „Fő feladat tehát: kiküszöbölni az ügyretartozó elméleti körből minden fonák eszmét, kiszabadítani a magasban ragyogó nagy czélt minden fattyúvilágtól, melly a szemeket kápráztatja. Az indítóokokat egyenként kell meglátolni, s mindeniket visszavezetni valódi becsére, nehogy túlnyomó fontosságúnak az tekintessék, mi talán épen másodrendű; és megfordítva. Csak midőn egyszer az előzményi fogalmak megigazitva s a fonákaságok számúve vannak, lehet részletes és gyakorlati tervekre biztosan áttálléni.

A megváltási kérdés jövőjének alig árthatott volna többet valami, mint a szabadföld körüli agitatio. Ez által hamis irány adatott az egésznek, megszűnt hideg megfontolás kérdése lenni s általvitetett az ábrándozások országába. A később nyilvánított részletes tervek

is megtarták ezen általános jellemet, mert a kiindulási pont volt elvéve, elvéve a fő nézet, mellyhez az egyes részleteknek simólni kell, mellynek szelleme az egészet áthatja. — S itt ismét megvalósul az, hogy a józan haladásnak kétféle ellenségei vannak: azok, kik azt előítélet vagy önérdek miatt egyenesen gátolják, s azok, kik balfogások s hibás úzetek által minden előlépést már kezdetében gyanussá tesznek. Ezek a teletorkú rhetorok, kik minden kérdésre bizonyos pöffedt páthosz ködét borítják, valóságos émelgyést okoznak a gondolkozó embernek, s gyakran olyantul is elijesztik, minek elfogadására különben leghajlandóbb lett volna.

Az urbéri törvények a patriarchalis viszonyoknak végett vetettek, az ipar növekedése s kitisztultabb fogalmi megtanították mind a földesurat mind a parasztot a munka becsére s így szaporították az összeütközéseket, mikor még is a kiegyenlítősi hajlam mindkét részről alábbszállott. Ha a földesur részletes, több esztendeig tartó fizetések által teljes kárpótlást kap s a paraszt évenként csak valamivel ró le többet, mint most szolgál, s így telkét magáévá teheti, ugy mindkettőn segítve van. A földesur béreseket fogadand s szabadabban mozog gazdaságában, a paraszt időt nyer és termést, telkét szorgalmasabban mivelheti, fuvar által kereshet s így jobb léte gyarapodik. Meg van szüntetve az összeütközések lehetőségge földesur és paraszt közt, s ezáltal a béke előmozdítva. Ezek, ugy lát-szik, elegendőkép ajánlják az örök megváltást, ezeknek nyomán megvitathatni a kényszerítő megváltás jogszerűségét, különböző árnyéklataihoz képest, — meg azon kérdést, hogy a megváltásnak, hely s idő tekintetében, rögtön vagy részletesen kell e történni, s a közállománynak segítőleg vagy eszközlőleg hozzájárulni? De illy egyszerű prózai alap az agitatoroknak nem kellett. Kiválasztott symbolumúl a szabadföld. Ez világerővel ható szó, ez a kor kívánata, ez megrázó eszme, mellynek jövője van: s ime teli vitorlával hajóznak a phrázisek tengerén. Nekünk pedig ugy látszik, hogy világerője csak annak van, mi józan és igasságos, hogy a kor kívánatának okosan csak azt nevezhetni, mi hosszab és sokoldalú megvitatás s a közgondolkodás képviselőjinek többszörös megkísértése után a közvélemény vég verdictje gyanánt mutatkozott, és hogy való s á g o s j ö v ő j e csak azon eszméknek van, mellyek józan megfontolás után és gyakorlatilag is helyeseknek találtak.

Az tehát és csupán az itt a kérdés, hogy illy eszmék categoriájába tartozik-e a szabadföld eszméje, ugy, mint az felállított; hogy rejtezik-e bensejében olly igen sok velő, és szolgálhat-e biztos útmutató és vezérelv gyanánt a megváltási ügy megvitatásában?

Mi több oknál fogva merőben ellenkezőt hiszünk. Legelőször is azért, mert ha olly általános igaz az, hogy csak a szabadföld mellett lehet boldog a földmivelő, és hogy minden más állapot nem egyéb nyomorú szolgálagnál, ugy a megváltást ki kell terjesztenni azokon kívül, kik magokat megváltani hajlandók és képesek, azokra is, kik se nem ohajtják, se nem képesek magokat megváltani; és így egy általános kényszerítő megváltást kell elhatározni, mi a dolgot végtelenül nehezíti fogja, s akár bankmunkát, akár részletes fizetések által történjék, a földesurnak vagy parasztnak, vagy pedig mindkettőnek is tetemes kára nélkül nehezen létszen eszközölhető. — Másodsor: azért hibás compasz, mert ha a szabadföld olly véghetetlen jótékony, a nem-szabadföld pedig olly felette káros és nyomasztó valami, — ugy nem szabad várni a törvényhozásnak csak egy percig is, ugy nem lehet 12—18 esztendei határidőket szabni; de tüstint és egyszerre kell történni a megváltásnak. Már pedig az egyszerre megváltás, hahogy az urbéri telek egy részének visszaeresztése által történik, a parasztnak, ha bank-munkát utján eszközöltetik, a földesurnak romlása nélkül kivihetetlen; és így a megindított agitatio oda czéloz: erkölcsi lehetetlenséggé tenni azt, mi egyedül kivihető és kívánatos: a részletes és lépcsőnkénti megváltást. — De harmadsor és főkép azért kellett volna elkerülni illy általános fogalomnak vezér-idea gyanánti kitűzését, mert ezen szó alatt, szabadföld sokkal szélesebb s terjedettebb fogalom fekszik, mint az, melly a megváltás által valósulhat. E szó, szabadföld, illy általánosságban olly földet jelent, mellyen semmiféle teher sem fekszik, mellytől a haszonvevő vagy tulajdonos senkinek sem adózik, s az mondatik, hogy csak ilyen földdel boldogulhat a földmivelő. Ez azonban ferde és valószínűtlen gondolat, mert nemde egész világ példája mutatja, hogy jólét, ipar és gyarapodás tökéletesen megférnek a föld birtokához kötött ter-

hekkel, és nem bizonyos e, hogy a paraszt, ha urbéri tartozásait megváltja is, a status iránti adózásoktól felmentve nem lesz? és lehet e nagy ellenmondás nélkül a földnek minden tehertől kiváltságát a jólét nélkülözhetlen feltétele gyanánt hirdetni, épen akkor, mikor a nemesi birtokot is különféle adózásokkal terhelni igyekszünk?

Azt akarjuk tehát mondani, hogy azon tartozások sujtják átokkal a földet, mellyekkel a paraszt földes urának adózik? — Ez ismét ezen tartozásoknak vagy mennyiségét, vagy minőségét illetheti. Ha mennyiségét, úgy az igazsággal ellenkezőt mondunk, mert a magyarországi urbéri a legkönnyebbek közé tartozik, és egyszersmind előre meggyengítjük azon kimondott elvet, hogy a földesurtól csak egy kalászt sem akarunk kárpótlás nélkül elvenni, mert ha a teher igazságtalan és szerfölötti, úgy a törvényhozás igyekezni fog a teljes mértékű kárpótlás alól kibújni. Ha minőségét, azaz a munkabani adózást, úgy ismét tévelygünk, mert hogy még igen sok helyen sokkal könnyebben esik a parasztnak szekeres és gyalog munkában leszoigálni az árendát, mint azt kész pénzben akár egyszerre akár részletesen lefizetni, tagadást nem szenved, s ugyanekkor olly vami depopularizálunk s kiáltunk ki véghetlen nyomasztónak s lealázónak, a mi, ha a megváltás megtörténik is, még is szükséges maradand, t. i. a földművelő által teljesítendő szekeres és kézi dolgozást, mellyet Magyarországon közmunkáink még igen sokáig nem fognak nélkülözhetni. — Vagy pedig a kilenczed miatt állítjuk az urbéri viszonyt olly károsnak? — Jól van, de hát akkor el kell törülni nemesak minden percentum szerinti árendát, de egyszersmind minden indirectus adót s accisát széles e világon, mert ezek mind az ipar és előállítás arányában növekednek. — Vagy pedig az urbéri, megyei és közállományi terhek összességét tartják ok a parasztra nézve szerfölöttinek? — Igen, de ez nem idevaló, miután a földesurnak teljes kármentesítését elvül elfogadták.

Ezekhez járul, hogy a szabad föld és egyedüli panacea iránti kikürtölése a tetteges igazsággal homlokegyenest ellenkezik. Angliában a farmer nemesak fizet, de igen sokat fizet a földtől a birtokosnak, jövedője nincs törvény által biztosítva, és még is gazdag és boldog. A hajdu-városokbani lakos szabadföldet bír, s még is a környékbeli urbéri jobbágyhoz sem fogható ipar és jólét dolgában. Megannyi tanúsága nem annak, hogy a szabad föld káros dolog, de annak, hogy a kimondott általánosságban antisocialis chimaera, gyakorlati megszorított értelmében pedig nem panacea, nem egyedüli eszköze a boldogságnak, épen ugy nem, mint az adózással terhelt föld nem szükségesképen jelleme a nyomornak*), hanem csak egy factor a közjólétben, sikeres vagy sikertelen, elhatározó erejű vagy csekély befolyású, a szerint ahogy más körülményekben segélyt vagy akadályt talál, s azokba vagy beleillik, vagy nyom nélkül elsüllyed.

A szabad föld körüli agitatio tehát egy elérhetetlen czélt tűz ki; ideákat ébreszt, mellyek soha sem fognak valósulni; olly ingereknek nyujt táplálékot, mellyeknek a törvényhozás teljes elégtételt soha nem adhat. — Hát ha még megfontoljuk, hogy ezen eszme már most eleve kárhóztatása olly állapotnak, melly, ha végrez meg is az általános megváltás, rövid idő mulva szükségképen elé fog idéztetni? — Kétkedhetni-e, hogy szaporodván a népesség a jobbágyi örökösödés mostani törvénye mellett, csak 10 esztendő elfolyása után is létre jövend egy új osztálya a földművelőknek, melly a parasztnak megváltott földjeit fogja egy részben vagy egészen arendálni? Ezen haszonbér a birtokos kényétől függend, s annál magasabb lesz, minél nagyobb a népesség és kevesebb a föld. Ezen viszonyba senkinek sem lesz joga avatkozni, mert itt minden ürügy megszünendik a törvényhozás közbeszólására. Újra kezditek-e akkor a szabad föld melletti agitációt? vagy eltitkoljátok, hogy azon százeken nem segíthettek, vagy pedig már most jó eleve örökségül adjátok nekik a szabad föld világerejű eszméjét, előrelátható de el nem kerülhető állapotjuk anathemáját, hogy azzal annak idejében az akkori birtokosok ellen fölfegyverkezzenek? — Ha a megváltott paraszt nem kilenczed mellett, de felibe fogja adni a földet az azt művelőknek, könyveket fogunk-e irni akkor is minden illy neme ellen a haszonbérnek? — Ha pedig ezt tenni nem akarjátok, miért vetitek el most olly ideák csiráját, mellyek igen rövid idő mulva az általános előidézendő állapot ellen épen úgy használhatatnak, mint arra: hogy a mostani állapot tétessék gyűlölet tárgyává? — Nem jogosítjátok-e ezáltal azon hiedelmet, hogy csak felforgatni akartok, nem építeni, hogy a mi történelmi, azt definitivumnak nem tartjátok, és hogy csak akkor fogtok megnyugodni, mikor egyszer a szabad föld eszméje a maga utolsó következtéseiben fogott megvalósulni, a mi egy kis lex agrariával s annak minden áldásával alkalmasint egyértelmű.

Félre tehát szépen hangzó szavakkal, félre a kárhóztos agitációval nem valósítható eszmék mellett. — Ha valóban jól akarunk, ne építsük azt hamis alapokra, ne állítsunk elveket föl, mik bevallott czélunkon túl csapnak, sőt egyrészen abba belevágnak, — külön-

*) Olvasóink emlékeztetése visszaidezzük, hogy Bácsnak egyes helységeiben fel jobbágyi telek haszonvétele 4—5000 p. frton vásárolhatik. — Szerk.

ben mindig gyanúsak maradnak igyekezeteink. — Arra: hogy az örökös megváltást közohajtás tárgyává tegyük, elegendő ok és mód fekszik sok más körülményben, nincs itt egy szikra szükség is a szabad földi agitációra. Fejtsük meg inkább azon kérdést, hogy a nem szabályozott helyeken lehet-e és miképp megváltás; javasoljunk olly megbecsülési módszert, melly mind a két rész érdekeit biztosítsa; készítsünk olly tervet, mellyen a magát megváltani kívánónak megváltási képessége legyen egyszersmind a megváltás fokozatainak mértéke; elvégre a fizetésekre nézve tervezzünk olly módosítást közigazgatásunkban, mellynélfogva a törvény papiroson ne maradjon, de a megváltási tőke valóban zsebébe menjen a földesurnak, és a megváltás ideájának sikerét jobban biztosítók, mint nagy phrázisekkel, lélekemelő beszédekkel, és kivihetetlen, sőt végkép káros bankoperatiók tervezése által. — Mind ezek nem vonzanak, de elidegenítnek. És valóban ha a dologbul semmi sem lesz, vagy pedig valami tökéletlen terv fog elfogadtatni, vagy pedig az a mi történelmi, nem lesz egyéb, mint egy új és közelfekvő változtatás anyagja, azok lesznek okai, kik agitációjok által gyanút ébresztettek, a kérdést a gyakorlati vitás mezejéről a képzelet régióiba vitték által, és előre olly eszméket plántáltak az elmékbe, mellyeken a megváltás utáni állapotnak ismét hajótörést kell szenvednie *).

Primás ő hercegségének a nevelés ügyében érsek-megyebeli clerusához intézett pásztori levele.

Nagyon tisztelendő alesperes ur, tisztelendő plébánosok s plébániák administratorai, Krisztusban szeretett fiam!

A lelkipásztorok a növendék ifjuság minden jobb módoni nevelésének előmozdításához járulni annál inkább kötelesek, minél bizonyosb, hogy a jó nevelés egyszersmind a lelkiüdvösség munkálásának legbizonyosabb előmozdítója, s hogy a polgárok képzése s kimivelésére, tehát a köz statusra legüdvösebben hat. S ez az oka, hogy legfelsőbb királyi rendeletek által is a nevelésnek s elemi oktatásnak közvetlen gondja, felügyelése s előmozdítása, kivált falukon s kisebb városokban, a lelkipásztorokra mint helybeli igazgatókra van bízva.

Oda kell tehát teljes erővel munkálni, hogy azokat, miket mint a nép lelkievéreinek s a legfelsőbb bizodalom meghittjeinek tennünk kell, isten segítségével olly derekasán teljesítsük, hogy azokról lelkiismeretünk tanúsága által is biztosítva, s ugyanazokról mások előtt is, legalább a részrehajlatlanok előtt, igazolva legyünk.

Azért tisztetek tartám Tisztelendőségteknek, mint helybeli iskolák és mesterek igazgatóinak s illetőleg felügyelőinek, az iskolai-ügyet nemesak leghathatósabban ajánlani, hanem a faradozás jobb sikereért s az erőknök azon czélra némi egyformaság általi egyesítéseért a következőket bővebben is szívőkre kötni.

1ször. A Tisztelendőségtekre bizott nevelés alapjaul és szellemül a vallásnak s a kath. anyaszentegyházról előadott vallástannak kell szolgálnia. Azon kell tehát lenni, hogy a vallástant ne csak könyvből tanulják meg az ifjak, hanem hogy az hetenként kétszer az iskolában, a reá következő vasár- vagy ünnepnap pedig a templomban világosan megmagyaráztassék és fiatal lelkekbe csepegtetessék, úgy: hogy nem csak a hiendokról, hanem a teendőkről is, azaz: azon kötelességekről, mellyekkel tartoznak isten és anyaszentegyház, önmagok, előjáróik, általában minden felebarátjaik, a polgári s politikai társaság iránt, mellyben élnek, s a fölséges ur iránt, kinek gondos védelme alatt nyugodt és csöndes életet élveznek, helyes oktatást nyerjenek, miből hajlandóbbakká tétessenek: a bűn mocskától tiszta s Istennel egybekapcsolt lelket minden kincsnel többre becsülni; a viszontagságokat, mint mellyek minden akaratjával és engedelmmel bocsáttatnak reánk, békével tűrni; mindeneket, mik által mások vagyonban, jólétben, becsületben sérvet s kárt szenvedhetnének, szorgosan kerülni; egymást hathatósan segíteni; kölcsönös szeretettel illetni, illendőséggel, jóakarattal egymást megelőzni. Hogy továbbá a tanulók a vallás ezen igaz isméréstére s a jámborság élénk érzetére jobban oktatassanak, a bibliai történetből is néhány nevezetesebb eseteket, e kettős czélt illetőleg világosan meg kell magyarázni s a növekedő ifjuságnak tanulás végett föladni. — Továbbá az iskolások a szent miseáldozaton minden nap, vasár- és ünnepnapokon pedig a vecsernyéken és délesti litaniában is jelen legyenek, s minden ájtatosság alatt buzgó könyörgésekkel vagy énekekkel az Isten tiszteletében foglalatoskodjanak; sőt iskolában is reggel ugyan a reggeli imádságokat a sz. Lélek segítségül hívásával, délután pedig csak ez utolsót a tanulás előtt mondják el; bizonyos időben tanulják meg a harangszóra elmondandó angyali üdvözletet, valamint az étel előtt és után a minden jók adójához intézendő imádságokat is. — Hogy pedig e könyörgések és énekek, a mint kell, lelki épülésre szolgáljanak: azok illedelmes és diszes végzésében minden héten egyszer

*) Toll alatt van s nem sokára a közönség elibe jövend egy részletes terv örökös megváltás dolgában. Ismerjük s nagyrészen osztjuk a szerző ideáját, de azokat már most kihirdetni, jogosítva nem vagyunk; s így addig is, míg a munka megjelenjen részletesen szólhatunk annak nyomán a megváltási tárgyhöz, működésünket e részben, némi előleges ballfogalmak kiűrtására fogjuk szorítani. X.Y.Z.

különösen g
gok és ének
kivül teljes
tosan s illed
társizentség
szülés után
a sziveket s
mél szolgál
2ször.

nak, vigyázz
nak bizonyos
templomba s
tőznök kell.
ditsanak, s a
tartásák s őriz
tól távolítás
igaz fenyték
sítésére; nem
szédben, vis
voslására az
soha sem né
torok őszön

3ször. A
olvasásban
mik könnyeb
tól is elmond
gyakoroltass
sokéit is fo
Iráspéldányo
mesterek, ha
rint rövid, v
szent könyve
szanak; néha
elrendezéséb
kat; s ne va
vagy öt növ
hallván s en
ményt szerz

4ször.
azon első né
tetnek, azon
mikor pedig
ló practicus
dékek az isk
re könnyen s
zonyosabban
abban, hogy
5ször.
de könnyű s
dékekhez mé
kek magok a
ha a többiek
növendékek
veknek ottho

6ször.
földírást és
tehát a plébá
ságaikat, ho
érdemelnek,
ló ifjuságba
alkalmas kiv
különben né
ropáé, tovább
a jobb tanuló
dának ezen
dskodás na
náltassanak.

7ször. A
előmeneteli t
galmazásokn
stb. helyes é
Magató
rekedni, hog
janak ugyan
ne csak pillá
tában is állar
szem elő bo
hogy a magy
történjék, s i
letének viszo

8ször.
zási idő nyár
részbeni lom

Arra: hogy az
ndó ok és mód
szükség is a
érdést, hogy a
s; javasoljunk
érdekeit bizo-
áltani kívánó-
egváltás foko-
zunk oly mó-
ény papíroson
menjen a föl-
iztosítók, mint
ihetetlen, sőt
ezek nem von-
mmi sem lesz,
vagy pedig az
elfekvő változ-
tal gyanút eb-
képzelet regi-
az elmébe,
ajótörést kell
X.Y.Z.

ben érsek- levele.

ánosok s plé-

módoni neve
k, minél bizo-
g munkálási-
képzése s ki-
S ez az oka,
ek s elemi ok-
sa, kivált fa-
lybéli igazga-

at, miket mint
einek tennünk
gy azokról lel-
ól mások előtt
nak.

mint helybeli
inek, az isko-
fáradozás jobb
általi egyesi-

ppjaul és szel-
t vallástannak
ne csak könyv-
szer az iskolá-
plomban vilá-
gettessék, ugy-
on kötelező-
n magok, elől-
tikai társaság-
ndos védelme

ást nyerjenek,
ta s Istennel
a viszontag-
vel bocsátat-
vagyonban,
szorgosan ke-
l illetni, illen-
á a tanulók a
ére jobban ok-
b eseteket, e
s a növekedő
ások a szent

dig a vecser-
en ájtatosság
tisztelésben
ggeli imád-
dig csak ez
mulják meg a
az étel előtt
is. — Hogy
ésre szolgál-
éten egyszer

egy részletes
pen osztjuk a
ogositva nem
en részletesen
iködésünk et e
zorítani. X.Y.Z.

különösen gyakoroltassanak. azonfölül alkalmas időben az imádsá-
gok és énekek értelmére jól megtanítassanak — Továbbá ezeken
kívül teljes vigyázat legyen arra, hogy az isteni szolgálaton ájtat-
osan s illedelmesen viseljék magokat, s a penitentiátartáshoz, oltá-
társzentséghez, s ha alkalom lesz, a bérmláshoz csak helyes elké-
szülés után ájtatosan járuljanak, s így az egész vallási tan magokat
a sziveket s az egész életmodot hassa meg, s a jámbor élet védel-
mül szolgáló készséggé válják.

2szor. Hogy pedig az ifjak korán rendes életmódhoz szokja-
nak, vigyázzanak a fa usi iskolák igazgatói s felügyelői, hogy azok-
nak bizonyos idő szabassék ki, mellyben iskolába gyűlniök, onnét
templomba s ismét iskolába menniök, itt tartózkodniök s innét elköl-
tözniök kell. Szorítottassanak arra is, hogy testökre kellő gondot for-
ditsanak, s a tisztaságot külsőkép kitűntessék; holmijöket rendben
tartsák s őrizzék, végre minden renyheséget s gondatlanságot magok-
tól távolítsanak. Továbbá ezeknek, ugyszinte mindazoknak, mik az
igaz fenyítéknek iskolán kívül is fentartására kívántatnak, sikere-
sítésére; nem különben azon durvaságnak, melly egyébként a be-
szédben, viseletben s erkölcsökben könnyen rögzötté lesz, megor-
voslására az iskola-mestereknek komoly és szüntelen fölfigyázása
soha sem nélkülözhető, soha sem tágítható, azért annak a lelkipász-
torok ösztönzései által is gyakran kell ébresztetnie.

3szor A keresztény tudományon és bibliai történeten kívül az
olvasásban ugy oktattassanak, hogy a mit olvasnak, értsék, s a
mik könnyebben érthetők, azokat többszörös átolvasás után magok-
tól is elmondani tudják. A helyes szabályok szerinti írásban is ugy
gyakoroltassanak, hogy nemcsak tulajdon írásaikat, hanem má-
sokéit is folyvást s érthetőleg olvasni képesek legyenek. —
Íráspéldányokul továbbá ne akármilyen példákat adjanak föl a
mesterek, hanem a plébános, mint helybeli igazgató ur, itélete sze-
rint rövid, velős és érthetően kifejezett jeles mondatokat, vagy is a
szent könyvekből vagy bölcse férfiak irataiból vett állításokat válasz-
szanak; néha vegyenek föl példányokul a gazdaságban, vagy ház-
elrendezésében vagy a társas életben használható rövid szabályo-
kat; s ne valamennyi iskolás írjon ugyanegyet, hanem minden négy
vagy öt növendék mást és mást, hogy így több szabályt gyakorta
hallván s emlékezetbe fölvévén, élethez használatra nagyobb gyűjte-
ményt szerezzenek magoknak.

4szor. Falusi iskolákban a számvetésből rendszerint ugyan-
azon első négy munkát terjesztetik elő, mellyek elemieknek nevez-
tetnek, azonban tovább haladni épen nem tilos, sőt ajánlatra méltó;
mikor pedig ezek tanítatnak, egyszersmind a közéletben előfordu-
ló practicus példákkal világítassanak föl, ugy hogy midőn a növen-
dékek az iskolából kikerülnek, az életben előforduló akármilyen esetek-
re könnyen s hamar alkalmazhassák a tanultakat; mi hogy annál bi-
zonyosabban megtörténjék, magok a növendékek gyakoroltassanak
abban, hogy egymásnak kölcsönösen példákat adjanak föl.

5szor. Azon kell lenni, hogy az olvasó-könyvből, melly szép
de könnyű s világos írásmóddal előterjesztett népszerű, a növen-
dékekhez mért és hasznos tanítást foglal magában, némelly czik-
kek magok a növendékek által világos és értelmes szóval né-
ha a többieknek fölolvastassanak, s a fölolvastott czikk tartalmát a
növendékek elmondani tartozzanak, hogy így az ájtatos és jó köny-
veknek otthon is hasznos olvasására vezéreltessenek.

6szor. Léteznek már az elemi iskolák használatára készített,
földírást és Magyarország történetét tárgyzó munkácskák; oda kell
tehát a plébános és plébániai administrator uraknak irányozni fár-
dásaikat, hogy mik e munkácskákból minden tekintetben ajánlást
érdemelnek, azok az elemi iskolákban, hasznos ismereteknek a tanu-
ló ifjúságba csepegtetésére, mennyire annak fogékonysága engedni,
alkalmas kivonatokban a tanítás tárgyai közé fölvetessenek. Nem
különben némelly általános földabroszok, p. o. a földgömbé és Eu-
ropáé, továbbá részletesek, a vármegyékre fölosztott Magyarorszá-
gá, a jobb tanulóknak megmagyaráztassanak, s imigy a további hala-
dásnak ezen bármilyen csekély segédeszközei addig is, míg a köz-
gondoskodás nagyobbakról nem szorgoskodik, szorgalmasan hasz-
náltassanak.

7szor. Azt sem kell elmulasztani, hogy azon ifjak, kik nagyobb
előmeneteli tesznek, némelly a közéletben többször előforduló fo-
galmazásoknak, millyenek a levelek, nyugtatványok, kötelezvények
stb. helyes és csinos föltevésében gyakoroltassanak.

Magától értődik, miszerint az iskolai oktatásban arra kell tö-
rekedni, hogy az iskolások minden oktatásbeli tárgyat jól felfog-
janak ugyan s ugy lelkök s elméjökbe nyomjanak, hogy mindenek-
ne csak pillantatnyilag könyvnélkülöztesse, hanem az élet foly-
tában is állandós haszonul szolgáljanak: mégsem kell egyszersmind
szem elől bocsátani, sőt nagy szorgalmat szükséges arra fordítani,
hogy a magyar nyelvben minél nagyobb s terjedelmesebb előmenetel
történjék, s így a közbizodalomnak s a törvények nyilvános rende-
letének viszonyos kész szolgálattal elégtétessék.

8szor. Teljes szorgalommal azon kell lenni, hogy az iskolá-
zási idő nyárban minél tovább terjedjen, s a tanulók vagy szülék e
részbeni lomhasága megtöressék; s ne hagyassanak kísértetlenül az

eszközök, mellyek illy esetekben felsőbb rendeletek útmutatása sze-
rint használatni parancsoltatnak; hogy így mindnyájok előtt ki-
tessék: miszerint az itt ott talán észrevett iskolába nem-járást nem
azoknak kel hibául fölronni, kik az iskolai oktatást a mostani rend-
szerben intézik.

10szor. Az iskolai növendékek félévi probatétélei mindig nyil-
ványossággal s némi ünnepélyi színnel történjenek; határozatassék meg
jókor azok ideje; kéressenek meg illendő tisztelettel a megjelenés-
re a tanulók szüléi, iskola-pártfogók és tiszteletbeliek; tanítassa-
nak meg továbbá az iskolások az illy vendégeknek esinos és alkal-
mazott köszöntéssel elfogadására; sőt ragadtassanak meg buzgón
egyéb jó alkalmak is, mellyeken hasonló megszólításokban vagy pár-
beszédekben gyakoroltathatnak; végre a jutalmak, ha valahol kiosztás
végett vannak, minden részrehajlás nélkül a legérdemesbeknek osz-
togattassanak.

11szor. Valamint több megyében szokásban van, hogy a megye-
béli névkönyvben minden plebánia mellett az iskolabjárók száma
is pontosan kitétetik: szintugy e megyében is ennekutána ez szo-
kásba hozatik. E végre tehát a plébános urak s a plébániák admi-
nistratorai november hónap folytában mindkét nembeli iskolázókat,
kik az anya- vagy fiók-helyeken iskolába járnak, minden esztendőben
pontosan összeírják, s az illy följegyzéseket november végéig az
alesperes urak által a helyettesi hivatalnak beadják; ezenkívül a
félévi probatétel ugyanazon uton a megyei hivatalnak a tanulókról
olylan tudósítást adjanak, melly 1ső rovatban a fiúk vagy leányok
neveit s mellékneveit; 2dikban korukat; 3dikban a tanulmányok
tárgyait s az osztályt, mellyet ezekből a probatételen nyertek; 4ik-
ben a szorgalmatos vagy tunya iskolajárást pontosan magában fog-
lalja; az 5dik rovat, ha volnának, különös észrevételekre hagyassék.

12szor. Az iskolamesterek iránt a plébános uraknak eddigi vi-
szonyaik ezután is megmaradván, az e részben fönlévő rendeletek-
ből, valamint a tanulmányi főigazgatóságnak, melly amúgy is mos-
tanság törvény s legfelsőbb akarat szerint kormányozza a tanuló in-
tézeteket, befolyásából és föfelügyeléséből mitsem akarok levonni,
sőt inkább annak rendelményeit kész hódolattal kívánom mindnyá-
joktól elfogadtatni. — Egyébiránt lesz arra is gond, s mindenkép
iparkodni fogunk, hogy jó s alkalmas falusi mesterek kiképzésére,
illyenek praeparandiája Esztergomban minél előbb létesüljön.

Ha ezek foganatosításában Uraságtok öszintén iparkodni, és
abban állhatatosak maradni fognak, nincs kétség, hogy Isten segít-
ségével bő gyümölcsöt természetnek, s honfiainknak jó kereszté-
nyekké s munkás és jámbor polgárokká képeztetésére igen sokat
tesznek. Olly polgárokat és keresztényeket, és katolikusokat ér-
tek, kik mitsem mulasztanak el ugyan azokból, miket mind saját,
mind a közjólét előmozdítására tenni kell, de minden reményt a gaz-
dagság s világi boldogság bizonytalanságában nem helyeznek, hanem
hogy megelégedettek s boldogok legyenek, lelkeikkel magasbra is
tudnak emelkedni. Uraságtoknak imigy gyülemelő érdemeit ha az em-
berek nem is, elismeri bizonyosan s megjutalmazza az Isten, kinek
áldását mindnyájokra kiárasztatni ohajtván s az én püspöki áldáso-
mat szeretetteljesen Uraságtokra adván, állandó hajlandósággal va-
gyok n. tisztelendő, tisztelendő Uraságtoknak Esztergomban,
september 9kén 1841. Krisztusban hajlandó és jóakaró atyjok
József s. k. érsek. *) (Rel. és Nevj.)

Peregről. Tudósítatánk gróf Nádasdy Paulai Ferencz vá-
czi püspök ő excellentiájának püspöki megyéjében véghezvitt hiva-
talos látogatásairól, s egy alkalommal a helységekben a bérmlás
szentségének kiszolgáltatásáról. — Azok végett, kiknek szemei
szüntelen a néptömegben fekszenek, kiket ezek hajlama, rokonszen-
ve, érzésállapota főleg érdekel, kik hívtükrét keresik a kornak, és
a valódi népszerűségről képet keresnek, szeretnők beirni mind
azon ünnepélyeket, mik tudósítónk által sorraiban rajzolják. — Mi
szeretnők, hogy az úgynevezett népszerűség emberei a nép között

*) Mi egyesítjük gyöngé szózatunkat a tisztelt Főpásztor teljes hatal-
mú szavaival és ismételjük, a mit már egy ízben mondánk: hogy a
papságra Magyarországon fényes jövődő vár, ha eszközöket félre
nem ismeri. — Midőn a nemzet poliükusai elhatározni igyekeznek,
mi tartozik könyv, mi hírlap körébe? feledék azon kérdést: mi tar-
tozik egyesek buzgalmanak körébe? E kérdés azon tekintetből
fontos, mert számos ifjaink lelkülete nem nélkülözheti a saját köré-
ből kihatást — Jelenleg a nemzetiség és népnevelés mezejére egye-
sek buzgalma többet tehetne néhány év alatt, mint a törvényhozás
s közallomány ereje félszázad alatt. A papság ez értelemben leg-
többet. — Ugy szinte a papság sokat tehetne; egyesek öszszeható
buzgalmaival egyesülten pedig mindent a faluk és laktanyák tiszta-
sága és szépítése tekintetben. A fájlletés, kertművelés, tájrende-
zés s több ilyen a hazaföldjének szeretete alá tartozó eszmékben
több fekszik, mintsem első tekintetre himők; — s ez épen az, mit
hazánk leginkább nélkülöz. — E practicus nézetek s érdekek mel-
tök poetai lélekhez is. — Ki nem érzi a régenyes ihletet hús ár-
nyékban, bekés falusi lak, virágozó bokrok, hintázkodó gyümölcsök,
szertett család, szeretett haza, mellynek test s lélekben része le-
het, e vonzó kis kép! — Szeressük a haza földjét, többet ér a haza
földje, mint a legszebb felhő s azon épített legszebb vár, legdicsebb
palota. — Szerk.

néha utaznának, és látnák a nép hajlamait; látnák s tapasztalnék, mikép ő neveikről a nép mitsem tud; látnák, miut ragaszkodik a nép egyházi s világi főnökeihez, azután innak le híven a tapasztaltakat, hogy hív tükrei lennének a kornak, mellyben a tömeg hajlamát ők magok emelik oly hatalmas sokszorozóvá. — Térünk szűke miatt csak röviden írjuk, hogy a tisztelt főpásztorban hívei atyát és lélekvizsgáló mélyen tisztelt vendéget ismertek. Tudósítónk emlékezik a nagyontisztelt Főpásztor jótéteményeiről; kár, hogy azokat névszerint nem érinté, mi szerencsénknek tartandottuk volna a közönséget a méltánylás és példaadás legtisztább forrásaihoz kalauzolni. — Szerk.

Ipolyság, oct. Skán 1841. Átutazásom alkalmával, a „Világ” 76ik számában, Selmecz, sept. 12ről költ Hont megyéről közlöttek kellemes meglepetéssel olvastam, szívből örvendvén, hogy van, ki megyénk szomorú állását tisztán felfogván, azt a közönség elibe terjesztette, s az által, a szabadelműség mámorától elkapott megyebélieket — mintegy tükröt tartva elibök, — azon meggyőződésre hozandja: „hogy ugy miként most van, nem jól van”, mi a Pesti Hirlap szerint is, a haladás első stadiuma. Ezt én minél előbb előidézni ohajtván, azokhoz, mik az említett „Világ” 76dik számában a megye szelleméről mondatnak*), még néhány egyes vonásokat kívánok előadni annak megmutatására, hogy noha a szoros értelemben vett tisztakezűséget (t. i. hogy nem zsarolják az adozó, ajándékok — általában a többségről szólva — el nem fogadtatnak, sőt a törvényes díjak is gyakran elengedtetnek), kétségbe nem hozom; azt azonban nyíltan kimondom, hogy pártoskodásból sok igazságtalanság történik. Igy például: 1ször. Midőn a lemarasztott számadónak javai minden irgalom nélkül (és igen helyesen) zár alá vétetnek, akkor ugyanazon summa kamatokra hagyatik hosszabb időre annál, ki a marasztott számadó birtokostul magán-egyezkedés mellett átvette. 2) A 20 éves H. illyféle csődtömeg készpénzei, régi megyei végzés szerint, a csődpör bevégezteig Eszterházy herceg pénztárába rendeltettek kamatra letétetni, azért, hogy a pör befejeztével, az igen pontosan fizetni szokott hercegi pénztárból a pénzt felvenni és használni lehessen. E czélszerű végzés — noha a csődtömeg hitelezői részéről óvás és ellenmondás nyilatkoztatott az ellen, hogy a hitelezők valódi biztosítására fenállott rendelkezés megváltoztassék — a rögtönzők többsége által még is megszüntetett, s a csődtömeg pénzei, pártemberének sokkal kevesebb biztonság mellett, száztól ötös kamatra kölcsön adatni rendeltettek. Midőn egy becsületbeli esküdtnak kineveztetése, azon okból, mert birtoka nincs, elleneztetik, (ez a honti liberalismus) akkor olly főtisztviselő ellen — kinek, azon kívül mit haszonbérben bír, egy talpalatnyi actualis birtoka sincs — semmi kifogás sem tétetik. 4) Midőn a pusztá házhelyek benépesítése iránt, a törvény értelmében (igen helyesen) szorongattatnak némelyek, akkor az ugymondatot szabadelműk egykori hősenek falucskája, szabadelműsége a'att, kipusztult egészen, és szabadelműsége mellett maig sem népesítetik. 5) Adósságokkal terhelt anyjától, átveszi a fiú a jószágot ez által, mert a fiú nincs a kötelező levelekben aláírva; hitelezők kijátszatnak; de mivel a fiú a szatmári 12 pontot egytől egyig pártolja, e tett nemcsak elnézetik, hanem mint szabadelmű tisztviselőnek jövő tisztújításra (ha t. i. a párt győzni fog) magas hivatal biztosítatik stb. Legyen ezuttal elég ennyi; jövőre nézve hahogy a művelt embernek borzasztó, de a visszatorlásra egyedüli fegyverét használni magam' eltökélhetem — szándékom a gyűléseken folyvást jelenlenni, s kegyedet mindenről tudósítani, roha, ugy látszik, a megyei egyszerű (nem okoskodó) tudósításokat már unni kezdi az olvasó közönség, — könyv nélkül (memoriter) tudván már: hogy Libay műve Zólyom-; királyi táblához érseki kinevezhetés helytelenítése Csanád-; 12. pont és erdélyi részek visszakapcsolása Szathmár-; a vegyes házasságai avatás megtagadása Gömör-; magyar utilevél Pest-; népnevelés többek közt kivált Bars-; főispán s megye közti vitály Bihar-; vasut Pozsony-; szederfatenyésztes Beregh-; papijószágok elvétele Borsod-; katolicus fiúnak evangelicus iskolában nemjárhatás Nógrád-; kedvencz indítványai (A honti reformerek is szeretnének már valami különös indítványt, de még eddig fel nem találták) nagyobb részben minden vitás nélkül elfogadtatnak s jövő országgyűlésre jegyeztetnek fel, a nélkül, hogy a többség által komolyan megfontoltatnék: vajjon a magyar országgyűlésnek mostani szerkezete s tanácskozásainak jelen formáságai mellett a szathmári 12. pontból, csak egynek is kellő meghányása s törvénybe-hozatása lehetséges-e? s van-e idő akkor, midőn a jövő országgyűlésnek teendője (t. i. az alimentatio, és a büntető rendszer) törvény által már előre kijelölve van? a midőn ugyanazon többség, melly most minden indítványt elfogad s országgyűlésre feljegyeztet, ha a Diaeta három hónapon túl terjed, már

*) Hogy A. B. C. tudósítónk ismeri embereit, látszik abból is, mert jóslata, mellyet azon megyei végzésre nézve, hogy „inni a hirlapokba szabad ugyan; de ha tisztviselő tesz tudósítást, hivatala címét nevéhez tenni tilos”, olly formán tőn, miszerint „az a történetű jegyző-könyvi hitelesítés alkalmával elhagyatandik”, valósággal az érintett hitelesítés alkalmával, mint azt más hiteles kézsből megtudjuk, teljesedésbe ment. Szerk.

zúgolódik, és végre midőn az országgyűlés minden 3 esztendőben pontosan megtartatván esztendőkre nem is húzódhatik. — Még egy kérdést: Elfogadna-e szerkesztő ur olly rejtélyes érthetetlen cikket, minő a „Hirnök” „Századunk”-ja 80dik számában „Hungarica” cím alatt foglaltatik? ha szabad tanácsolni, javaslom, kapva kell kapni illyeseken, mert eleven képzelő tehetséggel bíró tanult ember abból olly szépeket commentál magának, miről az író tán soha sem gondolkodott; az egyszerű ember pedig hajlandó magában keresni a hibát, és megnyugszik abban, hogy nem érti. Illy formán a cikkek mind két félnél s ezek által a közönség előtt is nevezetességre jut; az író ugyan nevet magában — de a lap nyer. *) D. E. F.

Külföld.

Éjszakamerikai egyesült státusok. Az utolsó amerikai híreket illetőleg a Standard következőleg ír: „Tyler elnök a második bankbillnek színté, mint az elsőnek, ellene szögezte „vető”-jét, noha a congressus, az elnök nézeteihez közelítendő, az új rendszabályból kihagyta a legfeljebb záradékokat. Mikép várni lehet, a végrehajtó hatalom ezen rendkívüli kiterjesztésének a népboszankodás rettenetes kitérésére lőn következménye. (A Times ellenkezőt állítja, de az amerikai lapok tartalma igazolja a Standard állását) E második „vető”-ra az elnök és cabineté elszakadtak egymástól. Minden miniszter leköszönt, Webster urat kivéve, s e gentleman, ki szinte különböző véleményen van az elnökötől a nemzeti bankbill tekintetében, barátjainak sürgető kérései által indítatott hivatalabani maradásra, kik szívére kötötték az ország külszónyainak kényes állapotját, jelesen Nagybritannia irányában M'Leod ügye s a határkérdés következtében. Webster ur méltán tekintetik honosított legügyesb jogasznak, s hivatalabani maradása e mondott körülmények közt személyes erzetének feloldozása. A népszerűség dicsősége elenyészett Tyler elnök körül; ő most előbbi pártíveitől szívből gyaláztatják és séreik. Tyler ur azonban cselekvésmódját igazolhatni reményli. Ő a congressusnak egy jói kidolgozott üzenetet küldte át, mellyben második vetojának alapokait szélesen fejtegeti. Az üzenet, mondhatni, szelíd s engesztelő lény hangon van írva. De népszerűségével mikép áll jelenleg a dolog, azon leltudogból ítélhetni meg, hogy őt több helyen in effigie megégettek. Van Buren levelet bocsáta közre, mellyben helyeslést mond, Tyler viszhangjaként, a két bankbill el nem fogadására. Az üzenet maga, amannak augusztus 16káról (78. számunk) részletesebb kidolgozása. Alkotmányos köztársaságnak, minő az amerikai, első tisztviselője így ír a többek közt: „Köteles a congressus többségeinek ellenében is rendületlenül a mellett maradni, mit egyszer alkotmányos köteletségének ismert; az ország intézvényinek fentartása, mikép istenhez hasonló elődöitől (the godlike ancestors) neki átadaték, legfőbb becsü elötte, s kelljen bár elvesznie annak megőrzésében, becsületesebb nyereségnek veendő ezt, mintha tapsokat aratna önmeggyőződése feloldozásával.” —

Nagybritannia. London, oct. 1jén. Felsőházi ülés oct. elsejéről. Radnor gróf a gabnatorvények teljes és minél előbbi eltörlesztését illető kérelmeket nyújtja át. A nemes lord a nép szomorú helyzete taglalásába bocsátkozék. „A kormány, így végzé szavait, reitendő felelősségnek teendné ki magát, ha a nélkül, hogy valami segítő rendszabályhoz nyúlna, ő Felsőháznak a parlament elhalasztását tanácsolná.” — Wellington herceg ellenben azt jegyze meg, ha e kérdés nyugodtan vétetik szemügyre, át kell látni, hogy a mostani körülmények közt a gabnatorvények hatásait illető vizsgálat nem viszen semmi eredményre. „A mi engem illet, ezt tevő hozzá a herceg, nem találok abban semmi helytelenséget, ő Felsőháznak a parlament illyféle vizsgálat előtti elhalasztását javaslani. A kérdés fontosságát nem vonom kétségbe, de igen az időpont helyességét.”

Franciaország. Páris, october 5én. A Temps szerint azon ember, ki néhány nap előtt a st. cloudi elzárt parkban találták (L. S. számunk) csupán olly fiatal bohó, minők az angol királynét gyakrabban haborgaták; ő Clementina királyi hercegnőt ohajta látni.

Egy párisi levél következő igen érdekes képet nyújt az ország, a királyság és pártok állásáról Franciaországban: „A francziák, vagy inkább a hirlapok s néhány megékötet mindíg azt kívánják, hogy egy francia király az legyen, mi az angol király — hogy részt ne vegyen a kormányzásban. — De ők meg nem gondolják a dolgok gyakorlati oldalát. Az angol király bizonyos pontig még mindig feudális monarcha, s vannak vazaljai; az ügyvezetett középkornak alapgyökere nincs benne kiirtva; az angol nép meg nem vette őt abstracte, meg nem metélgeté el papírlappá; ő az angolok szemében föltötte realis lény, melly az angol nép kedélye s lényegével bensőleg összeforrt. Hogy illy király, hatalmas pártoktól környeztetve, inkább trónol, hogysen országol, ez igen megfogható, ez semmit sem von le méltóságából, a felség nimbusza dicsfény gyantant veszi őt körül. De 1789 óta egy francia király! hol volna ennek varázsa? Valóban hamar megszokták őt a National szemével emésztő gépnek tekinteni, s mint haszontalan szájon első alkalommal kiadni rajta. Föltéve, hogy lehetséges személyét, ha tekintetét nem is, illy bensőleg holt, s külsőleg felpiperézett statusbálynak sokaig fentartani azon dologon, mit Napoleon — levonva a tárgyakról minden csalódást, és megsemitve a bennök fekvő morális eszmeket, és jelképes természeteket — ülésnek nevezett, néhány deszkából összeszögezett s bíborral bevoninak

*) Mi ezen, mindenképen csak tagadólagos nyereséget örömet engedve át azon lapoknak, mellyek illyféle cikkelyeket szeretnek, őszintén felelünk tisztelt levelezőnk kérésére: hogy mi — intézetünk e szöngé korában — csak olly cikkeknek vagyunk hajlandók lapjaink hasábjait megnyitni, mellyeket azoknak előtt csekélységünk is érte; s így alaposan hisszük, hogy azokat t olvasóink megerthetik. Az illyféle cikkek tovább mint t levelezőnk is helyesen jegyzi meg, a képzelődésre tág mezőt nyitnak, s erre anyagot bőven nyújtó lapok különben is levén, nem célnak ezek számát sem szaporítani, sem a már létezők körét elszájtítani. Szerk.

—hol vannak De a régi egé talmas polgár a polgárcsere s tulajdonké egyének, kik nép-e? Nincse por, mellyet a jel kavarnak: ja két hadra vont municipi a kamrában C magokat; buk

Pesti Hirlap szertartások számos világi szokások letek tekintetéből a kor- s körülmény középüle kapcsolata telenül szóba fezte, a léteke alig látjuk tehetőnek tesetere letesdethessék, hillyenkor a m vabbra halasvajah örök id buzdúlna illy nálni, hogy szentelve? K tásának eszm mindenkép se megvetni jelenről olly mik a hou fé életnek disze

Budán, egy almafa, almák csügg Szigligeti leg udvara. 13k szép melodia csak bátorítás Szigligetűl. volna a szinh

Csa

dés — nem „En nem kutatom hanem tényes van, s honu „Népszama roppant tel sikeresen állania kell h Pesti Hirlap s ben“ is azon népszerűség kesztét sike

Ennek zetünk né nemzetün megyeknek a melletti felsze személy egyéneknél mind elvei vol mind népszetünk politika mind azon e

A kormány népszerűség ből bőven ki sakor felelet esülen neve tőle, hogy h got soha ser kezeze hogy fogja tagad körülményei jogok lehet melly a szab K. L. urat n nak az idős indított hala által mindig a haladás za azért „minh mellynek ke nem, mivel

—hol vannak a hatalombírók? Régi vagy új nemesség egyesülete-e? — De a régi egészen elsilányult, s az új semmire sem vergődött fel; vagy hatalmas polgárság? A polgárság még mélyebbre sülyedt a nemességnél; a polgárzet megszűnt lenni ott, hol csak az egyén vétetik számításba, s tulajdonképen csak két osztály létezik: egyének, kik saját uraik, és egyének, kik ezen urak szolgául szegődnek. Végre a politikailag alakult nép-e? Nincsenek testületek, egyesületek, nincs semmi, mint a nagy tömeg, por, melyet a szelek összefúrnak: „légy emberré!“ s melyet a szelek széljel kavarnak: „légy porrá!“ — A francia forradalom embereinek pártja két hadra oszlott: foederalisták, és unitas, emberei; a foederalisták elvont municipalitásokat akarnak, ideálok Északamerika, eddigi fejkék a kamrában Odilon-Barrot. Az unitas emberei által paralyzaltaknak érzék magokat; bukdostak, hátráltak, a nagy folyam elhaladt fölöttük; ismét fel

akarnak-e bukni? Jó, tehát kísérték meg municipalitásaik rendszerítését! Czirvódások támadnak, hiú bajlódás, semmi rendszerített testületek, — formák, s nem szellemek. Az unitas embereinek megvan, mit akartak, az absolut hatalom, egy és oszthatlan kormányzás nevezete alatt, de az absolut hatalomnak hasznai nélkül, nyilvános alkotmány közbelépte miatt, mely úgy van rendszerítve, hogy sokat beszél és keveset tesz, sok oppositíót csinál, sokat desorganizál, a királysággal a kormányzaton czirvózik, s mégis végkép tehetetlen a kormányra. Kormányzashoz hatalom kívánták: de hol a hatalom? A kamara egyeneiben-e, kik közül három sem fog össze, s kik holnap úgy meghasonlanak, mikép tegnap egyesültek? Ne rosztatok csak amúgy vaktában, s ha hiszitek, hogy van jóságok rosztalásra, fel kell állni valami gyakorlatit. — Hic Rhodus, hic salta! —

OR.

Pesti hírek. Pest, october 17-én. Tegnap tétetett le ünnepélyes szertartások közt ő cs. kir. Fensége a Nador által a megyeház alapköve. számos világi s katonai előkelők, s nagy néptömeg jelenlétében. A többi szokásos letett tárgyak közt fő figyelmet érdemel rohadásnak ellenállása tekintetéből az üvegbe zárt oklevél, mely az építésre vonatkozó kör- s körülménybeli adatokat foglalja magában. Nagyszerű cselekvés egy középület alapkövének letétele, komoly és fontos, főleg ha eszméjét kapcsolatba tesszük a sötét utókor jövő nemzedékeivel! Mintegy önkénytelenül szól fel a kebelből illy alkalommal a romlandóság sejtésszerű érzete, a létnek s fenmaradásnak kételyes reménye. Építünk, s ime még alig látjuk tetteg valósulni a tervezett épület magasra nyuló falait, már is lehetünk tesszük fel az alkotvány valahai leromboltatását, s a pusztulás esetére letesszünk falai alá tanújegyeket, melyek a késő időknek hirdethessék, hogy voltunk, hogy cselekedtünk. Sajátszerű áhitat fogja el illyenkor a meleg kebel, s buzgó ohajzással tölti el: vajha a sors minel továbbra halaszsa e bús lehetőségnek, az elpusztulásnak, bekövetkezését; vajha örök időkre terjedjen a nemzet derék működésének élete! S ki nem buzdúlna illy ünnepélyes perczben azon föltételre: minden erőit úgy használni, hogy azok a hon életére, s dicső műveinek ápolására legyenek szentelve! Középület emelkedése szoros kapcsolatban áll a közélet hatásának eszméjével; azért nemes szívnek legnemesb elhatározása az: mindenkép segíteni a közűdv működését, s így a fenmaradást a társnak megvetni a lapkővet; a nemzeti nagyság fenálló emlékeit ápolni, s a jelenről olly emlékeket — szellemi s anyagiakat — hagyni az utókorra, mik a hon férfias szilárd egybefogó erejét tanúsítsák, mik a nemzet-életnek díszére, a nemzedékeknek hasznára s boldogítására váljanak!

Budán, a Krisztinavárosban rendkívüli természetjáték látható, t. i. egy almafa, mely az idén másodsorhoz gyümölcsös; már dió-nagyságú almák csüggnek ágain. — A nemzeti színházban 12-én másodsor adaték Szigligeti legújabb darabja: „Korona és Kard.“ 13-án „Illdik Henrik és udvara.“ 13-én „Gemma di Vergy.“ daljáték Donizettiétől. A mű néhány szép melodiával és karral bir. Langh Paulina k. a. kellemesen énekel; csak bátorítsuk őt: s művészet fejlődendik ki énekében. 16-kán „Dávid“, Szigligetiétől. Nincs-e más szinköltőnk, mint Szigligeti? Vajjon, ha ő nem volna a színház tagja, kerülne-e annyiszor színpadra művei?

Csabán, oct. 1. 1841. Népszerűség s arról elmélkedés — nemzetiség — hivatás — és még valami. —

„En nem bonczolgom a kebel redőt, mert isten nem vagyok, nem kutatom a bánásmód külféjét, és a cselzátot, melyből csergedez; hanem tényeket, nyilvános tényeket beszélek el, és honunknak a mely van, s honunknak a mely lesz, itéletére hivatkozom.“ K. L.

„Népszerűség — ugymond K. L. ur axiomaként ismételve — ama roppant erő, mi nélkül már, az ébredés korában, egy nemzettel sikeresen még jót sem teheti.“ — Ha ez áll egyes személyről, ugy állania kell hirlapról is; azt kell tehát hinnem, hogy K. L. ur, midőn a Pesti Hirlap szerkesztéséhez fogott, azt „semmisége, parányisága érzetében“ is azon öntudattal tette, hogy ő a nemzet ellenében a szükséges népszerűséggel bír, mert e nélkül, legalább vélekedése szerint, a szerkesztést sikerrel nem fogta volna elvállalni. —

Ennek előbocsátása után állítom: hogy K. L. urnak nemzetünkkel — intelligentiával s így befolyással bíró nemzetünk többségénél — népszerűsége nincs. — Több megyéknek és az utóbbi országgyűlésen a KK. RR. táblájának K. L. ur melléti felszólalásai csak annyit bizonyítanak, hogy a nemzet nagy része személyében a törvényt megsértve lenni találá, — ez történt más egyénekkel is; miből azonban koránsem következtethetni, hogy K. L. urnak elvei volna az ügyet pártolta nemzet nagy töredeke előtt egyszerűsége népszerűsége is. Tekintsük közlelebből intelligentiával bíró nemzetünk politikai szellemét s annak különböző árnyékait, mik egyszerűsége mind azon erők = factorok, melyek a törvényhozást képezik.

A kormány s annak felekezete előtt K. L. urnak alig hiszem, hogy népszerűsége volna; — ezt K. L. ur maga sem igényli, mi azon kérdésből bőven kitetszik, mit Landerer urhoz a hirlapi szerkesztés megkínálásakor feleletül intézett: „ha meggondolta e, (Landerer ur) hogy szerencsén nevének bizonyos helyeken nem a legjobb ajánló, s nem tart-e tőle, hogy ha lapjának szerkesztését énám bízza, a Pesti Hirlap napvilágot soha sem lát?“ — Az ősi alkotmányhoz szilárdul ragaszkodók felekezete hogy K. L. ur elveitől irtózik, azt senki, s K. L. ur önmaga sem fogja tagadhatni. — A józan megfontolással — nemzetünk szövevényes körülményeit felfogva — a századok óta fennálló alkotmányos formák s jogok lehető kimélese mellett — biztosan haladni kívánó felekezet — mely a szabadelmőség címét méltán megérdemli — épen az, mely K. L. urat mint irót leginkább megtámadja, mivel K. L. urnak s társainak az időszi sajtó utáni izgatását a már szépen gyümölcsözőleg megindított haladási ügynek veszélyére lenni vél; mivel attól tart, hogy az által mindig többen s többen haladási működéseiktől visszariadtani és a haladás zaslójának elhagyására kényszerítettnek fognak, s pedig nem azért „mintha a gondolat fejökre nőt volna, s érzelmöket sértene a kor, melynek kegyelem nem kell, mely jogot s igazságot követel“ — hanem, mivel K. L. urnak és társainak „nemzet és szabadság“ bitorlott ne-

vébeni iudiscret tulzó követeléseiből s helytelen izgatásából nagyobb veszélyt látnak vonulni a hazára, mint a minő nyomorban annak a statusquo megtartása mellett tengenie kell. — Van végre még egy felekezet — a tulzóké —; ez K. L. ur működéseit tan helyesli; azt is megengedem, hogy az ifjúság nagyobb része — mely ide appendikép sorolható — K. L. ur szavainak annyi hitelt ad, mint hajdan a görögök az oraculumoknak adtak, — s ígéréteiben nem kevésbbé bizik, mint Cervantes Sancho Panzaja Don Quixotte vitézurának neki fejdelemiséget biztosító kecsesgető szavainak hitt; — de ezen felekezet, mellyel K. L. ur népszerű, bizonyosan a legkisebb, — ezt nem szükséges bizonyítani, ezt K. L. ur kezét szívére téve fájdalommal ismét maga lesz kénytelen elismeri, *) így tehát ismételve: hogy K. L. urnak nemzetünkkel — intelligentiával bíró nemzetünk nagy többségénél, népszerűsége nincs, azt mondom: hogy K. L. ur saját axiomája szerint is a közvéleménynek igazi organuma, hasznos vezére nem lehet.

Meg kell itt azonban jegyezmem, hogy népszerűségéről tanom K. L. urnak a P. H. 14. sz. vezerezzikben s legújabb munkájában bővebben fejtegetett tanjától annyiban különbözik, miszerint csekély ítéletem szerint arra, hogy valamely egyén, következőleg hirlap is, üdvösen hatásson a közvéleményre — „ma már az ébredés korában“ — a népszerűség nem áll többé conditio sine qua non gyanánt elő, hanem csak annyit tartok e részben okvetlen megkínálatónak, hogy azon hirlapi szerkesztő, ki a közvélemény vezére lenni akar, (hahogy különben a megkínálató tehetségekkel felruházva van) legalább ne jelenjen meg gyűlöletes színben a nemzet kivált azon része előtt, melyre — hogy vállalata üdvös legyen — neki leginkább hatnia kell; mert ha a nemzet reformálandó része iránta bizodalma tlan s ággal viseltetik, — akkor bár mi szépet és hasznost terjeszthet a közönség elibe, az, még is minde-nütt veres fonálkát fog látni s néha tán ott is, hol az valódílág nem létezik; — s így vélekedésem szerint a bizodalmatlanságnak léte elegendő ok lehet a szerkesztő legtisztább szándékából eredett törekedéseinek félre-ismérésére, elmagyarázására, meghusítására.

Nem mozdít el ebbeli meggyőződésemtől, mit K. L. ur g. Széchenyi Istvánnak adott feleletében a chronograph által curiosum gyanánt föl-jegyzett in nenn-ről a 99. l. mond: „hogy e kornak immár vége van; a fejlődő nemzet eszmél, s öntudathoz jutva, nem ösztön-, hanem ok-szerűleg intézi lépéseit, s a jót, mivel jó, örömmel fogadja, akárhonnan jő.“ — Mellőzve, hogy ezen állítás világos ellentétben van K. L. urnak népszerűségéről tanjával, — egyszer: „ma már az ébredés korában egy nemzettel népszerűség nélkül sikeresen még csak jót sem teheti.“ — másszor pedig: „a nemzet a jót, mivel jó, örömmel fogadja, akárhonnan jő.“ — csak azt mondom: miszerint lehet, hogy e kornak vége van kormány és nemzet ellenében, de tévedésben van K. L. ur, ha azt hiszi, hogy a nemzet, egyes egyénekre nézve az in nenn vagy onnan-ná néha eldöntő fontosságot nem helyez; és kérdem, mi in ultima analysi a K. L. ur által a közvélemény vezérésére okvetlen megkínálatónak állított népszerűség? — bizonyosan nem egyéb, mint az in nenn s onnan — vagy is személyekről szólva, az ettől vagy attól-nak alkalmazása; mi szerint, ha in nenn vagy ettől jő: „legyen bár nagy, de nagyot nem tehet, — hasonlíthat a mágnesűthez, mely a hajónak útírányt mutat, de utra soha sem mozdíthatja.“ — ha pedig onnan vagy attól jő: „csak szólnia, csak tennie kell az irányban, melyet hazafiság jelei; s első szavánál egy nemzet figyelme vonul rea, egy nemzet bizodalma fordul felé.“ — De visszatérek fennebbi állításomra, s azt ide is kiterjesztve, ismét azon módosítást teszem: hogy „ma már az ébredés korában“ az in nenn vagy onnan-nak csak akkor van nyo-

*) A liberalismus mezején kitűnő helyet foglaló megyéinkben, milly győnge, ingadozó alapokon nyugszik a szabadelmőség, mutatja több megyéknek példája; — egy megyéről magunk hirdettgöttük: hogy minden üdvösségünk két egyéntől függ; — ezeknek egyikét — fájdalom! — a halál elragadá, — másika pedig a megyéből valószínűleg kiköltözendik. — Egy másik megye a P. H. —ban ugy füstetik, mint a „municipiumok eldorádója“, de utána mondatik: „hogy a megye m. alispánjának a gyűlésen tett lemondása a t. KK. RR. által azért nem fogadtatott el, mert e fontos hivatal megszüntével benne a legnemesb emberbarát egyikét is vesztvén el, megyénk mostani fejlődése, igazgatása, a tisztujítás bizonytalan tartása miatt is könnyen veszélynek lenne kitéve“; milly precarius tehát még az eldorádóféle municipiumbau is a haladás kifejlődésének állapotja! — Ismerjük azon három megyét is, hol a szabadelmőség a m. országgyűlés előtt időszakban nagy fiasco-t szenvedett, miben még ma is nyomorog — és csak egyesek okozák a koczának megfordultát! — Mindnyájunk előtt tudva van, hogy a legközelebb lefolyt télen a liberalismus egy megyében a szó legszorosb értelmében föbe ütett — tekintsük a m. országgyűlési követválasztásokat, — megyei utasításokat, — a tulzóké a mérséklett haladókkal együtt alig tevők a követi karnak harmadát, — s így a haladási párt jelen állása korán sincs még azon ponton: hogy mi szemléte = mustrát tarthatnánk a haladás emberei fölött! — Auri odor bonus, undecunqve veniat!

madékos befolyása a közönség előtt, ha az bizodalom vagy bizodalmatlansággal karöltve jár.*)

Ezeknek elősorolása után kérdem: ha vajjon K. L. ur akkor, midőn december utolsó éjjelén íróasztalához ült a bevezető czíkket szerkesztendő, — mikép gondolhatta: hogy ő, a politikai életmezőn annyi ellenkező elemekkel küzdő, lehessen azon halandó, kinek a közvéleményt vezérlő szerep jutott osztalékul? — mikép gyanítható józan észszel és helyes tapintattal, személyének állását hazánk aristocraticus helyzetével egybevetve, hogy neki fogna sikerülhetni hírlapi szózat által egyesíteni, egyesítésre bírni a nemzetet, azon nemzetet, mellynek legnagyobb gyöngéje a megszakadás és elágazás? — minélfogva képzelheté: hogy neki, kinek elvei sokak előtt oly annyira mint veszélyesek bélyegezték, kibben sokan republicanust, demagógot, s mit én tudom mily in domabile szörnyeteket látnak — jutandó a szerencse, békes haladásnak organumává lehetni? a haladási kérdéseket sikeresen kitzüzhetni, kifejthetni s előkészíthetni a jövő országgyűlésig? — s utalva már most a népszerűségről — az innen s onnan-ról fennebb előadott nézeteimre, állítom: hogy a mérsékelt haladási felekezet, és a nemzetnek reformra hajlandó része előtt a P. H. t. szerkesztője bizodalmatlansággal bélyegezve ünven fel, veszély vonul a haladási közügyre azért: — s ez a dolog veleje — mivel intelligenciával bíró nemzetünknek most érintett nagy töredéke a Pesti Hírlapot — annak genesisét kísérő körülmények s egyebek után ítelve — nem tekinti csupán csak K. L. ur szózatának, hanem azt egyszersmind egy egész párt szózatának vagy organumának veszi; — ebben fekszik a káros elszakadásnak oka; mert t. i. ez által a P. H. egy egész pártnak működéseit gyanussá teszi, azon mondas szerint: *noscitur ex socio etc.* †) — s így helyén látom itt megjegyezni: hogy tévedésben van K. L. ur, midőn azt hiszi: „hogy gr. Széchenyi István szakadást eszközölt, hogy a P. H. rovására szakadást hírdelhessen;“ — úgy szinte téved barátjaival együtt, midőn azt véli: „hogy a P. Hírlapnak országsszerie éppen nem azon hatása van, mellyet a nemes gróf pesti lakának dolgozó szobájában képzelt volt.“ — Őszintén megvallom: hogy oly körökben is, mellyek Széchenyi gróffal soha legkisebb személyes érintkezésbe nem jöttek — oly közeprendű nemes és honoráriusok sorába tartozó honfiak köreiben, mellyekről sem a nemes grófnak „barátai s jóakarói“ sem a tisztelt népembere! Kossuth L. ur, sem pesti társai mit sem tudnak, miután ők elszigetelt, zárt köröket képeznek, — **) — hasonló gyanúsítások mindjárt január

*) Az 1840-diki országgyűlés végső szakában a Főrendek ülésében egy szabadelmü jelentőség a szönyegen levő tárgy mellett csupán azért vonatkozott pártolólágy nyilatkozni, mivel — úgy mond — „az indítvány innen is pártolásra talált“ (az innen alatt néhány más felekezetű jelentőségek értettek); tudok esetet, hogy ma egy népszerűtlen követnek írásba foglalt s általa felolvasott javaslata elhangzott vagy félrevetett, másnap pedig ugyanazon bizalommal bíró követ vagy kerületi jegyző által mint saját munkája előterjesztetvén, — éljenekkel elfogadták. — Az országos ülésekben a kerületi határozatokon tett változások szerkesztés végett néha csak azért vitetnek ismét vissza kerületi ülésebe, nehogy innen történnék a javaslat, sat. sat.

†) Én nyíltszívvvel megvallom: ez okból hazámnak protestans híveit sajnálom legjobban, kiket józan gondolkodásról, türelemről s igaz hazafiságról ismertünk, kik az unio kérdéséhez is legtisztább kebellet fogtak, s az unio lobogóját a legtisztább kezekben hordozták híveik előtt. Mert az a kor nyelvének esengése, midőn kor-név alatt ő mindig saját, népfelé hajló, s mindenféle sympathiákból jól kiismérhető ugynevezett „modorát“ érti, sok reflexióra adott okot, a mit lapjainkba s elméinkbe is soha elfogadni nem akartunk. Ővjon meg az ég minden beesületes honpolgárt hasonló vádállapottól, mellyhez az az autocratai gög, mi p. o. a 81. szám c. szavaiban: „bár mit kárognon is a feudalis oppositio“ oly tisztán tükrözdik, igen jellemzőleg áll; jellemzőleg arcot és szívet. Itt az idő kíméletlen rostájával, ezt már kezeli, s boldog, ha híres erejű eszméiddel együtt át nem esel! — Szerk.

**) Ez okból ezen társalgási körök — mellyekről a P. H.-ban valahol mondatik: hogy azokban a nemzet színe fordul meg — a középrendnek szintűgy „unalom börtöneinek“ lenni látszanak, — valamint ők azt a nálok-nál magasabb körökről hirdetik. — Valóban uraim! nektek intolerantismus, büszkeség, gögös elbizottság, s aristocraticus — de szögletes — darabos és visszalökő viseletre nézve, nincs mit szemökre lobbantani a magasabb köröknek! — — tapasztaljuk megyei tisztviselőinkben, sajnósan vetjük észre országgyűlésen a követi karban — főként az ugynevezett liberális követeknél a zárt köröket, az elszigetelt Zunftgeistot — a magokhoz minden tekintetben hasonló nemes társaik iránt is, ha csak illető megyei jelentőségek, vagy legalább egy pár száz fizetett stentori toroknak tulajdonosai nem voltak. —

Hála-köszönet.

Őcs.kir. Felsőnének leghatártalanabb kegyelméjogositott fel először az „Ismerető“ gazdasági, azután pedig a „Világ“ politikai lapok kiadhatására. Az Ismeretőt 1836-iki július elsejétől e mai napig, a Világot 1841 január kezdetétől augusztus 14-keig vívém. Hogy az elsőt annyi évekig folytathattam, azt csupán és egyedül azon t. cz. Olvasó Közönségnek köszönhetém, melly, csekély és gyenge igyekezetemet pártfogoló részvételével, azt olvasmányaikká választani méltatták. A politikai lap szinte szép reményekkel indula meg; de később elveszté hstását egy mellette egykorúlag keletkezett rokon irányú s roppant hatású hírlap ellenében. Nem is állhatta cselekedés azzal egy ösvényen, és így a haza javáért ellentétbe kelle magát helyezni; mire nézve, hogy az ellenzés a hazára üdvös eredményt szülhessen, a lapok vezetését Jablanczy I. urra — mikép már egyszer őt bemutatni szerencsém vala — ruháziam át; és a szerkesztő mellett oly dolgozó társakat tudok, kiknek kezükben a tollat az ész és hazaszeretet hőforrásából kifolyó életér mozgatja.

Én tehát ezenel — eddigeléi kegyelőimnek, szinte szíves és páratlan szorgalmu levelezőimnek, kik jeles dolgozataikkal lapjaimban a t. cz. s nagyérdemű olvasó közönségnek tanulságos élvezetet nyújtának, hála-köszönetet mondván — a politikai journalistika pályáról öntudatom megnyugtatásával lelépek: de életem legboldogabb és leggyönyörtes korának tartandom örökké, hogy hazámnak itt is szolgálhaték, noha gyenge erőm csak parányival járulhatott a haza szent oltárához; nem is igénylek semmit egyebet azon csekély elismerésnél, hogy mint hazapolgár tevém porszemnyi munkámat a haza roppant épülete körül. Forró ohajtásom pedig az: hogy a béke mezején csatázó surlódások közt a Magyar nemzet jelenleg gyenge s repedezett sajkáját a nemzeti életet dúló elemek daczára egy emészthetetlen érczborítékú árboczos gálya váltsa fel, és kifeszített vitorlával hordozza a nemzeti boldogság tengersíkján.

Borsos

Tulajdonos Borsos, Szerkesztő Jablanczy I. — Nyomatja Landerer L. és Heckenast G.

kezdetével szórtak a P. H. ellen, sőt azonnal annak első száma megjelentekor már találkoztak sok vészjóslók, kik sem olygarchák, sem aristocraták, sem szabadelmü (?) zsmnokok, hanem szelid jogondolkozású honfiak, kik legjobb akarattal vannak ugyan eltelve a közügy iránt, de kiknek az érintettség zárt s elszigetelt körök — hatáskört s befolyást engedni nem igen hajlandók. — És K. L. ur abban valami curiosumot, valami méltányosság-ellenit lát, hogy a nemes gróf a P. H. ellen csak hamar megjelenté után kikelt, mintha t. i. annak „hatását megítélni, fölöle bírálatot hozni“ csak évek múlva lehetett volna, hivatozván t. Deák Ferencz ur negatív véleményére, — ísztelet, becsület de igazság is! — „nekünk ok kell uram! ok — ma már az ebredés korában — és nem auctoritás!“ — ámbár különben is az, hogy hazánk egyik legnagyobbika fehéret mond, az által, hogy egy másik hasonló nagyságú férfi semmit sem mond, vagy mondani nem akar, — meggyöngítve teljességgel nincs. Lám! mily intollerans, mily szűkkeblű K. L. ur! az, ki mindenről praecooccupálja itéletét — országos választmányok működéseit bíralgatja, megrója, ki koholmányok, mendemondák vagy holmi pletykák után indulva egyéneket még becsületökben is sért sat. sat. — saját kedves szemelyét s ügyét illetőleg igényli: hogy a nemzet legnagyobbika a benne támadt aggodalmakat egy pár évekig elfojtsa, s „napfényre!“ ne hozza, holoit a P. H. jelen ügyét éppen olyannak tartom, mellyről már csak azon pusztia hírre is, hogy K. L. ur a P. H. szerkesztőségét elvállalta, vészjóslatokat igen alaposan lehetett hirdetni.

Azt hozza ugyan fel K. L. ur: „hogy egy oly hírlapnak keletkezése, minő a P. H. lenni szeretne, már az országgyűlési körben kívánatos említették, később pedig annak létesítésére, bár sikeretlenül, éppen azon körből lépések is történtek“ — és mivel „hazánk ezen leghűbb egyszersmind legegészségesb velejű fia határozottan oda nyilatkozta“ hogy „a kormány ellenében az agitatio szükségé igen is megszünt, nem azonban a nemzetet ellenében“ — „nehogy pihenésre, alváásra adja magát a közvélemény“ azt hitte K. L. ur: hogy hírlapjában — „a nemzeti testet majd halkkal, majd gyorsabban izgatni kellett.“ — Tisztelet becsület e nagy honfiaknak, mely hódolat a legegészségesb velőknek! — de — alázatosan engedelmet kérek, hogy én, mint csak közönséges egészséges észszel megáldott ember oly merész vagyok azon megjegyzést tenni: miszerint azon méltányos gondoskodással — hogy a kormány ellen ne agítáljunk — összeegyeztetni nem igen tudom azon lépéseket, mik arra nézve tetteket; hogy éppen most a kibékített korban kormány és nemzet ellenében remekelt leghíresb agitatorunknak jusson kezébe a közvéleményt vezérlő hírlap?! Itt kell valaminek — meglehet személyes tekinteteknek — vagy minek lappan-gani, mit azonban én — mint nem avatott, s csak amolyan közönséges, nem pedig „a legegészségesb“ velőmmel felfogni képes nem vagyok, valamint azt sem: hogy miért nem irtak hát azon legegészségesb velejű honfiak a P. Hírlapba még csak egy beütés-két sem, annál kevésbbé egy vezércikket — hm? valóban kár! Ettől azonban praescindálván, azt mondom: hogy ha már K. L. ur legegészségesb velejű barátival czélszerűnek találja a kormány elleni agitatioval felhagyni, nehogy a nagynehezen sikerült bizodalmas egyetértés ismét felbomoljék, s méltányolni tudja, hogy „böles kormányunk a haladás zászlóját kiützte:“ kérdem, nem érdemelt e hasonló méltányos-ságot a nemesség — azon birtokos nemesség, mely a haladás zászlóját nemcsak kitzüzte, hanem alatta már küzdött, tett s cselekedett is! — Ha ott tartunk káros reakciótól, hasonló joggal tarthatunk attól itt is, s agítálni birtokosok ellen szegény legénynek! illy körülmények közt megboosáthatunk politikai bűn; és a mellet, hogy a czéltől elesünk, — bár mit mondjunk — a vagyontalanoknak a vagyonosok elleni harc z gyanúját ki nem kerülhetjük; — a szegény legény tehát birtokot illető kérdésben mint izgató-vezér ne lépjen fel, — s legkevésbé akkor, midőn a birtokosok magok önkényt mozognak és tesznek. — Verbőczynk azt mondja: „una eadumque nobilitas“; — igaz — van jogunk mindnyájunknak hozzászólni bár mifele tárgyhöz, — de okosság néha hallgatni is a szegény legénynek, vagy legalább vezércikk-ekben nem izgatni, s nem hirdetni: hogy mivel nekünk szegény legényeknek a véletlentől semmi birtok nem jutott (150 darab juhocska még figyelembe nem jöhetvén), egyenesen csak minket illet figyelmeztetni, commandirozni és leczkézni azokat, kiknek a „vaktörténet“ ugyan sokat adott, de azért nekik velünk ellenében csak az általunk elibők szabott módoni cselekvés kötelessége maradt osztalékul. — Ujra mondom tehát: aristocraticus országban a leglonakabb, legindiscretusabb s az ügynek legtöbbet ártó föllépés: a szegény legénynek s társainak izgatása akkor, midőn a főbb birtokosok sorában vannak éppen legjobb figyelmeztetőink, s legdúsabb eredményű cselekvőink! — (Folytatása következik).

PES

Szomb

VILÁG

Tar
rom, Szepe
szág (Me
szág. (Ka
stb.) Fran
szesély, hiv

Pol

számu vez
ját nem d
remekelt!
lába; ne
ezt irandj
készülve
gyöngéne
elibe fest
lyára nyil
teljes a
nyulunk.“
vérem egy
ha; sőt ké
kiüríteni;
mint én n
gyek? Fe
egykes vor
tükre leg
kellene id
mint az el
mára, min
engem ill
let. — M
volna öss
bátrak les
is, erősek
sítve a g
bad lesz a
Azt
liberalism
— Azt mo
leirja, sz
a magyar
szágban
eszközöln
kormányos
ovatosan,
kedett ors
féle érde
kiméletet
Iső száma
ban az ő
hogy e, v
ját mint a
vagy jobb
melly túl
engedi, m
tel. — M
melly bék
sugárai fe
bogtattati
ról speci
midőn a P
VILÁGon
Mijól ism
vényszer
közölt a
kivítta. J